

Michael a Drak

Rudolf Steiner

Tento článok bol prvýkrát publikovaný v týždenníku Das Goetheanum

Keď obraciame svoj pohľad späť na skoršie obdobia ľudskej evolúcie, nevyhnutne nás zasiahla zmena, ktorá nastala na obrazoch, ktoré človek vytvára pre seba - obrazy na jednej strane, Príroda, na druhej strane, Ducha. Na to, aby sme túto zmenu pozorovali, sa nemusíme príliš vzdialiť. Až v osemnástom storočí sa o silách a látkach prírody myslelo oveľa duchovnejším spôsobom, ako je tomu dnes, zatiaľ čo duchovné veci sa koncipovali skôr na obrazoch z prírody. Ľudské myšlienky Ducha sa stali až v poslednej dobe natoľko abstraktné a ich myšlienky Prírody sa odkazovali na hmotu odcudzenú duchu, že ľudské vnímanie nemôže dúfať, že k nemu prenikne.

Dôsledkom je, že vznešené svetové obrazy, ktoré v minulosti mali pre človeka veľký význam, keď sa snažil pochopiť svoje miesto v univerzálnom celku, prešli úplne do oblasti vecí, ktoré sa považujú iba za fantáziu. Taký kozmický obraz je obrazom Michaela, ktorý bojoval s Drakom.

Tento obraz patrí do obdobia, keď človek vysledoval svoj vlastný vývoj celkom odlišne od spôsobu, ktorý sa dnes učí. Dnes, keď sledujeme históriu človeka späť do praveku, hľadáme bytosti, ktoré sú čoraz menej ľudske, od ktorých pochádza človek dnešného dňa. Prechádzame z duchovnejších na menej duchovné bytosti. V predchádzajúcich časoch to bolo iné. Keď potom ľudia vysledovali vývoj ľudstva, viedlo ich to k duchovnejším existenčným podmienkam, ktoré prevládajú dodnes.

Obzreli sa späť do predzemskeho stavu, keď súčasná forma človeka ešte neexistuje. Predstavovali si pre seba bytosti, ktoré existovali v tom čase, ktoré žili v jemnejšej podstate, ako je tá, ktorú človek dnes tvorí. Tieto bytosti boli „duchovnejšie“ ako súčasní muži. Takého druhu bol drak, proti ktorému Michael bojuje. Jeden deň bol v neskoršom veku predurčený na prevzatie ľudskej formy. Musí však ponúknuť svoj „čas“. Čas nezávisel od neho, ale od dekrétu duchovných bytostí, ktoré stáli nad ním. Dovtedy bolo na ňom, aby zostal úplne vo vôli týchto vyšších duchovných bytostí.

Ale teraz, než prišla jeho hodina, v ňom sa splodila pýcha. Chcel mať „vlastnú vôľu“ v čase, keď mal stále žiť vo vyššej vôli. Tak sa postavil proti vyššej vôli. Nezávislosť vôle bola pre tieto bytosti možná len v hustejšom svete, ako vtedy existoval. Musia sa zmeniť a stať sa odlišnými bytosťami. Už nebolo možné žiť v rovnakej duchovnosti. Jeho spoluobčania cítili jeho existenciu v ich ríši ako znepokojujúcu, dokonca ničivú. Michael to cítil. Michael zostal vo vôli duchovných bytostí. Zaviazal sa prinútiť nepriateľskú bytosť, aby prevzala podobu, ktorá bola jediná možná pre nezávislú vôľu v tejto fáze svetového vývoja, aby predpokladala, že ide o zvieraciu formu, podobu „draka“, „Hada“. Vyššie živočíšne formy sa ešte neobjavili.

Taký bol obraz, ktorý mal muž z predošlých čias v mysli boja Michaela s Drakom. Pre neho to bola skutočnosť, ktorá sa uskutočnila už predtým, v ľudskom oku bola viditeľná príroda, ešte predtým, ako bol človek, vo svojej súčasnej podobe.

Svet, ktorý poznáme, vychádzal zo sveta, v ktorom sa táto udalosť konala. Kráľovstvo, do ktorého bol Drak vyhnaný, sa stalo „Prírodou“ a teraz je tak konštituované, aby bolo viditeľné pre zmysly. Kráľovstvo, v ktorom si Michael zachoval svoju vernú vôľu, zostalo „nad“ - očistené, ako tekutina, z ktorej bola uložená látka, ktorá bola raz obsiahnutá v roztoku. Je to kráľovstvo, ktoré musí pre zmysly stále ostať neviditeľné.

Príroda však Drakovi nepodľahla. Sila Draka nebola dostatočne silná, aby sa zviditeľnila v prírode. Zostal v nej ako neviditeľný Duch. Drak musel utíšiť svoju bytosť od Prírody. Stala sa zrkadlom vyššej spirituality, z ktorej upadol.

Do tohto sveta bol nastavený človek. Bol schopný podieľať sa na prírode a na vyššej duchovnosti. Stal sa tak akýmsi dvojitým bytím. V samotnej prírode bol Drak bezmocný. V Prírode, keď oživa v človeku, si zachováva svoju moc. Príroda, ktorá v sebe prijíma, žije v ňom ako túžba, ako chtič zvierat. Do tejto sféry má padlý duch vstup. A tak máme „Pád človeka“.

Protivník našiel svoje bydlisko v človeku. Michael zostal verný svojej povahe. Keď sa človek obracia k Michaelovi s tou časťou svojho života, ktorá má svoj pôvod vo vyššej duchovnosti, potom v duši človeka vyvstane vnútorný boj Michaela a Draka.

Až v 18. storočí bola taká koncepcia stále aktuálna. Vonkajšia Príroda bola pre mnohých mužov zrkadlom vyššej spirituality. Príroda v človeku stále bola sídlom hada, s ktorým musí duša bojovať oddanosťou k moci Michaela.

A teraz, keď koncepty tohto druhu žili v ľudskej duši, ako sa musí pozerieť na vonkajšiu prírodu? Čas blížiaci sa jesene musí pripomínať boj s Drakom. Listy padajú zo stromov, všetok kvitnuci a plodný život rastlín odumiera. V miernom a priateľskom prevedení príroda prijala človeka na jar; vychovávala ho teplými darmi Slnka. Keď príde jeseň, už nemá čo dať. Jej úpadkové sily na neho tlačia, svojimi zmyslami ich vidí v obrazoch. Z vlastného bytia si človek musí dať, čo mu príroda dala. Jej sila v ňom rastie slabšia a slabšia. Z duchovného ducha si musí vytvoriť sily, ktoré budú pomáhať tam, kde príroda zlyhá. A s Prírodou aj Drak stráca moc. Obrázok Michaela povstáva pred dušou - Michael je oponentom Draka. Tento obraz bol tlmený, keď bola príroda a s ňou drak mocný. S blížiacim sa mrazom sa obraz opäť objavuje pred dušou. Nesmieme o tom myslieť iba ako na obraz, je to realita pre dušu. Je to, ako by letné teplo zvrhlo oponu pred duchovný svet a táto opona bola teraz zrušená. Človek sa podieľa na živote roku, chodí s ním v jeho priebehu. Jar je jeho pozemský priateľ; ale ona ho zapája do toho kráľovstva, kde „protivník“ stavia škaredosť jeho neviditeľnej moci v človeku proti kráse prírody.

S takýmito myšlienkami a pocitmi si starovekí muži udržiavali Michalský festival vo svojich srdciach.

Na obraze boja Michaela s Drakom je jedna vec jasne a silne prítomná; to znamená, vedomie, ktoré človek sám musí dať svojmu vnútornému životu duše, smer a vedenie, ktoré príroda nemôže dať. Naše súčasné myslenie je naklonené nedôvere v takúto myšlienku. Obávame sa, že sa staneme odcudzenými od prírody. Chceme si ju užívať vo všetkej jej kráse, radovať sa z jej hojnosti života a sme neskutoční, keď sme sa nechali okradnúť o toto potešenie priznaním, že príroda upadla z duchovného. V našom úsilí o poznanie navyše chceme nechať prírodu hovoriť. Bojíme sa, že sa stratíme vo všetkých druhoch fantázie, ak dovoľíme, aby Duch, ktorý presahuje vnímanie vonkajšej Prírody, mal hlas o realite vecí.

Goethe nemal taký strach. Nikde v prírode nenašiel odcudzenie od Ducha. Otvoril svoje srdce jej kráse, vnútornej moci a sile všetkého, čo odhalila. Cítil vnútorné nutkanie a impulz, aby žil v spoločenstve s prírodou, kde prevládajú večné zákony postupnosti. Niektoré z jeho najkrajších básní vznikli z takého života s prírodou.

Goethe si však zároveň bol plne vedomý toho, ako musí dielo človeka dokončovať prácu prírody. Cítil všetku krásu rastlín. V tom živote však cítil tiež niečo neúplné, ktoré rastlina zobrazuje pred človekom. V tom, čo sa v závode utkáva a pracuje neviditeľne, ležalo pre neho omnoho viac, ako sa prejavovalo oku v medziach viditeľnej formy. To, čo príroda dosahuje, nie je pre Goetheho celé. Cítil tiež to, čo môžeme nazvať účelom prírody. Nedal sa odradiť strachom zo zosobnenia prírody. Dobre vedel, že sa mu nepodari snívať o takýchto zámeroch do života rastliny z akejkoľvek subjektívnej fantázie, videl ich tam celkom objektívne, presne tak, ako skutočne dokázal vidieť farbu kvetov.

Preto bol tak rozhorčený, keď Schiller označil za „myšlienku“, a nie za „skúsenosť“, obraz, ktorý Goethe načrtol niekoľkými ťahmi o vnútornom úsilí rastliny o život a rast. Goetheho odpoveď znie, že ak by to bola myšlienka, mohol by vidieť oči svojimi očami rovnako dobre, ako by mohol vnímať farby a tvary.

Goethe si bol vedomý toho, ako v prírode existuje nielen vzostupný, ale aj zostupný život. Cítil rast zo sadenice na list a púčik, kvet a ovocie; cítil však tiež, ako všetko zase vyschne, rozpadne sa, a zomrie. Cítil jar, ale aj jeseň. V lete sa mohol podieľať svojím súcitom na rozvíjaní prírody, ale v zime sa mohol podieľať na jej smrti s rovnakou otvorenosťou srdca.

V Goetheho diele možno nenájdeme jasný výraz slovami tejto dvojnásobnej skúsenosti s prírodou, nemôžeme však zlyhať v tom, aby sme boli vnímaví v celom svojom myslení. Je to tak, že to bola ozvena skúsenosti Michaela s bojom s Drakom. Iba táto skúsenosť je v Goethovi vyzdvihnutá k vedomiu neskoršieho veku.

Devätnáste storočie nám neprinieslo ďalší rozvoj myslenia v týchto smeroch. Nové vnímanie Ducha, ktoré sa teraz dosahuje, sa musí usilovať o pokračovanie a rozvoj Goetheho chápania prírody.

Naše skúsenosti s Prírodou sú neúplné, pokiaľ sa na našom vnútornom bytí podieľame iba so vzostupným životom - semenom, výhonkami, listami, púčikmi, kvetmi a ovocím. Potrebujeme tiež cítiť pocit zvädnutia a odumretia. Nebudeme sa tým ani zbavovať prírody. Nemusíme sa zatvárať pred jarom a letom, musíme tiež vstúpiť do jej jesene a zimy.

Jar a leto vyžadujú od človeka, aby sa vzdal prírody; človek žije zo seba a do prírody. Na jeseň a v zime by sa človek musel stiahnuť do svojej vlastnej ľudskej sféry a postaviť sa proti smrti a úpadku Prírody vzkrieseniu síl duše a ducha. Jar a leto sú časom ľudskeho vedomia; Jeseň a zima sú časy, keď musí zažiť svoje vlastné ľudské vedomie.

Keď sa jeseň blíži, príroda stiahne svoj život do hlbín Zeme; odoberie všetko klíčenie a rozkvet ďaleko od pohľadu človeka. To, čo necháva podľa jeho názoru, v ňom nie je naplnené; v tom spočíva nádej, nádej na novú jar. Príroda necháva človeka na pokoji.

Potom začína čas, keď je na človeku, aby svojimi silami v sebe dokázal, že je rýchly a živý a nie mŕtvy.

Príroda potrebuje pre svoj život smrť; človek môže tiež prežiť toto umieranie s ňou. Tým vstupuje do hlbšej bytosti prírody. V jeho vlastnom organizme človek prežíva svoj dýchací proces a krvný obeh. Sú pre neho jeho život. Klíčiaci život jari je v skutočnosti rovnako blízko človeka ako jeho vlastné dýchanie, láka ho do vedomia prírody. Takže ani smrť a rozpad jesene nie sú v skutočnosti ďalej od človeka ako jeho krv; riadi v sebe sebauvedomenie.

Festival sebavedomia, ktorý približuje človeka k jeho skutočnému ľudstvu - všade, kde padá lístie, je slávnostný, človek si to len musí uvedomiť. Je to festival Michaela, festival začiatku jesene. Obrázok „Michaela“ tu môže byť; môže žiť v človeku. V lete je človek s láskou prijímaný do prírody; ale ak by nebol zbavený centra a rovnováhy svojho bytia, nesmie sa v nej stratiť, musí byť schopný na jeseň vstať v sile svojho vlastného ducha. Potom v ňom bude žiť obraz Michaela.